

converteix els homes en esclaus, es el quin manté els governs que'ns malmenen; per la seva influència s'enlairen molts homes ambiciosos i goçats pero mancats de tota altra condició, es el quin s'oposa al deslliurament de nostra terra porque preveu que aixó fora la seva mort. El cacic...

—Proul proul Sr. Gregori, digui qu'aixó del caciquisme fa mes mal qu'una pedregada.

—Ja ho crec, molt i molt mes, la pedregada pot esguerrarte una cullita, el caciquisme les malmet totes per sempre mes, mentre mana.

—Si qu'es dolent tot aixó.

—Per la influència del cacic, influència conquerida per la importància de la posició dins el poble i mes freqüentment amb l'engany, el terror o l'intriga, es resolen en un sentit o altre, s'apressan o retarden els expedients en els Governos Civils i Ministeris, es donen destinos, es cometen injustícies i vexacions; s'infringeix el principi d'igualtat davant la llei, otorgant privilegis als amics i prostergant als contraris, al seu amparo l'Administració municipal es desbarata, la guerra dins cada poble s'encona, en fi, fora un mai acabar relatar tots els seus aspectes; sols te diré que el cacic fa servir la seva influència per a que sempre se sobreposi el bé egoista de la parcialitat al bé general del comú.

—Si ja'l comprenc ja Sr. Gregori, i cregui que'm deixa esparverat; jo ja'l creia una cosa dolenta pero no'l creia un animal tan feréstec i de tan males intencions.

—Doncs es aixis Nasi, pero també't diré que dintre'l caciquisme, per mes que tot es dolent, hi han graus.

—Que vol dir que uns que manen mes que'ls altres?

—No. Graus en la seva ferocitat. Ni ha que son més dolents uns qu'altres.

—Espliquim-ho si es servit, que no ho entenc prou clar, si tots son cacics tots son prou dolents, essent com vosté m'ha dit.

—Be Nasi, escolta; tu no'm negarás que entre'ls homes n'hi ha de mes bons i de mes dolents, uns que's gosan en fer mal, d'altres que gosen en fer bé.

—Si, senyor, aixó es una vritat com un temple, ja ho crec!

—I es natural que sigui aixis, porque hi ha qui te un bon cor, hi ha qu'l te dolent.

—Si, senyor.

—Hi há qui te consciència. ..

—I qui no'n te, o la te amb aixamples. Es vritat.

—Ja veig que ho entens Nasi, doncs bé, suposat un home a qui l'ambient del temps en que viu i les circumstàncies de la política fan que sobtadament es trobi amo del poble amb tota l'influència desitjable, més si vols qu'actui de cacic; si aquest home, es bó, gosa en fer bé, te un bon cor, te consciència no pot ésser un cacic d'un grau molt mes bó que no pas un home que es gosi en fer mal, siga dolent, renuncios, no tingui cor ni consciència i s'hagi valgut del engany i l'intriga per arribar a ésser cacic? No't sembla Nasi, que hi ha d'haver una gran diferència entre ambdós cacicats?

—Jo ho crec, pero tots dos son cacics i aixó es prou mal. No podia el bó no ser cacic i fer servir la seva influència pura i exclusivament en bé del poble?

—Tens raó i veig que filosofas amb lògica, pero tú no tens en compte que tots som homes i que'ls homes som molt febles, que la naturalesa humana es molt frágil i que s'enlluerna fàcilment i hom enlluernat es molt fàcil que's desvihi sobre tot si els que l'envolten li ajuden.

—Pero si conservaba el bon cor i la consciència pot dirse que no era cacic.

—Si, era cacic i com a cacic debia tractársel, pero era un cacic mansoi que si politicament feia servir la seva influència, no abusaba de la autoritat i'ls medis que li donaba'l cacicat per atropellar desapiadadament als seus contraris